

10 HISTORICKÝ VÝVOJ NÁBYTKU

Umenie národov sa delí na slohové epochy. Prechod z jednej slohovej epochy do druhej nebol náhly, v každej epoche možno rozlíšiť tri vývojové etapy slohu: raná etapa, etapa rozkvetu (vrcholná) a neskorá etapa. Počas ranej etapy sa vyvinuli dôležité základné formy slohu, v etape rozkvetu sloh dosiahol dokonalosť, v neskoršej etape začal byť prekonávaný nastupujúcim slohom, až nakoniec zanikol.

Slohové epochy trvali určité časové obdobie, spočiatku niekoľko storočí (románsky sloh, gotika, renesancia), neskôr sa ich trvanie skracovalo na niekoľko desaťročí (baroko, rokoko). Od začiatku 18. storočia sa trvanie slohov skracuje, na dvadsať až päťdesiat rokov (klasicizmus, štýl „Ludovít XVI.“, empír, biedermeier). Od konca 19. storočia už žiadny základný sloh neexistuje, vznikajú rôzne umelecké smery, ktorých trvanie je veľmi krátke, zvyčajne trvajú niekoľko rokov (secesia, Bauhaus, Art Deco, kubizmus, konstruktivizmus, funkcionalizmus) a často sú viazané na určité krajiny (škandinávsky dizajn, taliansky dizajn).

Dobový sloh sa prejavoval vo všetkých oblastiach života, predovšetkým v architektúre, umeleckej tvorbe a remeslách. Prejavoval sa aj v spoločenských spôsoboch, v obliekaní, v kultúre bývania atď. Na vznik nových slohov vplývali duchovné, hospodárske a spoločenské podmienky, vzťah spoločnosti k vlastnej minulosti a k okolitým kultúram, vývoj materiálov, náradia, technológií, strojov a zariadení.

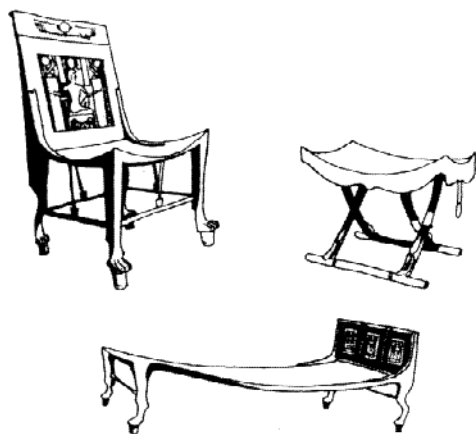
Kultúry niektorých zemepisných oblastí sveta sa vzájomne ovplyvňovali, iné zemepisné oblasti boli bez vzájomného vplyvu. Kultúra v Európe bola pod vplyvom kultúr severnej Afriky (Egypt) a prednej Ázie (Mezopotámia, Perzia). Vplyv kultúr východnej Ázie (Japonsko, Čína), Indie, Ameriky a ostatného sveta na kultúru Európy bol až do rozmachu moreplavby zanedbateľný. Kultúru Európy možno rozdeliť na tieto časové obdobia:

- kultúra prvotnopospolnej spoločnosti,
- kultúra staroveku; kultúra Grécka, Ríma, Etrúrie,
- kultúra raného kresťanstva; kultúra Západorímskej ríše a Byzancie,
- kultúra stredoveku; románsky sloh, gotika, renesancia,
- kultúra novoveku; baroko, rokoko, klasicizmus, štýl Ludovít XVI., empír, biedermeier,
- súdobá kultúra; romantizmus, historizmus, secesia, Art Deco, Bauhaus kubizmus, konstruktivizmus, funkcionalizmus, národný dizajn.

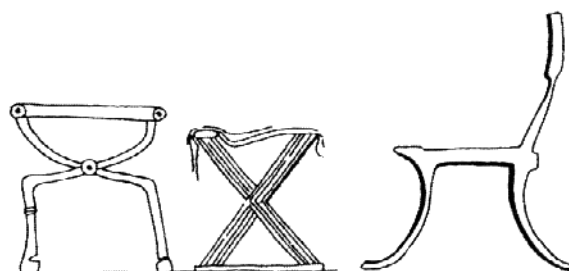
Nábytok bol vždy v úzkom spojení so životom človeka. Vznikal v súlade s vývojom potrieb a vývojom možností človeka. Plnil praktické, estetické a aj reprezentatívne funkcie, slúžil človeku a dotváral jeho obydlie. Spočiatku sa spájal so stavbou sídiel zámožných občanov a chrámov, neskôr aj obydlií radových občanov. Tvorcovia nábytku preberali vzory z architektúry a prispôbovali ich aktuálnym materiálom, technológiám, náradiu a neskôr technike. Rôzne obdobia dávali tvorcom nábytku rôzne podmienky na tvorbu, preto raz prevažuje funkčnosť a inokedy ozdobnosť nábytku.

Historický vývoj nábytku možno sledovať podľa zachovaných predmetov, podľa zobrazenia na nástenných maľbách, obrazoch a reliéfoch a podľa zachovaných písomností. Originálne predmety sa zachovali v hrobkách, boli objavené počas vykopávok, no predovšetkým sa zachovali na hradoch, zámkoch, palácoch, kláštoroch a chrámoch. Obydliá zámožných občanov boli vybavené nábytkom, ktorý mal okrem úžitkovej hodnoty aj vysokú estetickú a reprezentačnú hodnotu. Vybavenie obydlií radových občanov bolo oveľa skromnejšie a nábytok mal predovšetkým úžitkovú hodnotu.

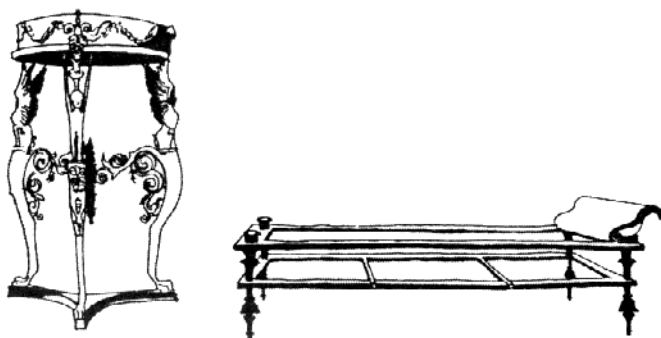
V druhej polovici 19. storočia sa však vplyvom priemyselnej revolúcie významne mení aj nábytková tvorba. Nábytok má jednoduchšie tvary, prevažuje jeho účelnosť. Výroba nábytku sa spriemyselnuje, presadzuje sa strojová, malosériová výroba. Vo výrobe nábytku sa začínajú používať aj netradičné materiály (kovové rúrky, drôty, pružiny) a nové technológie (ohýbanie). Nábytok sa stáva lacnejším a dostupnejším aj pre radových občanov. Na začiatku 20. storočia sa tvorba nábytku prispôsobuje aj rozsiahlej bytovej výstavbe pre mestských továrenských robotníkov. Bytová výstavba požaduje najmä jednoduchý, funkčný a dostupný nábytok. Nábytková tvorba sa stáva špecializovaným odvetvím priemyselného dizajnu. V druhej polovici 20. storočia dochádza k rozsiahlemu používaniu drevotriekovej a drevovláknitej dosky, syntetických lepidiel, syntetických náterových látok a plastických látok. Výroba bežného nábytku sa sústreďuje do veľkých nábytkárskych podnikov vybavených výrobnými linkami. Nábytok sa stáva bežným tovarom, ponuka prevažuje nad dopytom. Vznikajú špecializované obchodné domy s nábytkom a bytovým zariadením a neskôr siete obchodných domov. Nábytková tvorba jednotlivých národov sa navzájom ovplyvňuje, popri národnom dizajne vzniká európsky dizajn (napr. nábytok v obchodných domoch Ikea).

Obr. 10.1: Nábytok starovekého Egypta

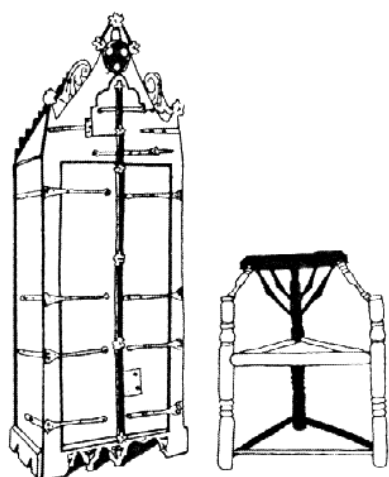
Obr. 10.2: Nábytok starovekého Grécka

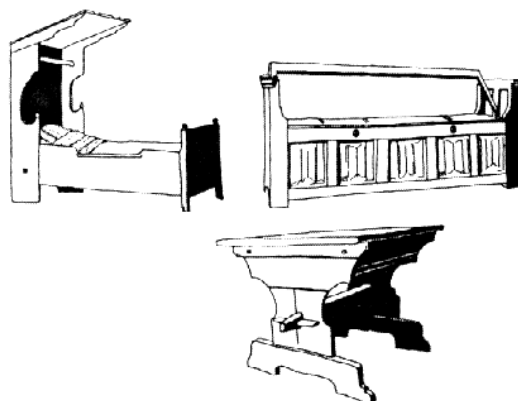
Obr. 10.3: Nábytok starovekého Ríma

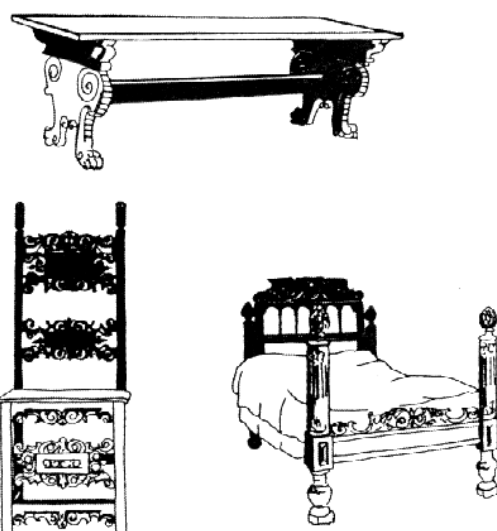
Obr. 10.4: Nábytok Byzancie

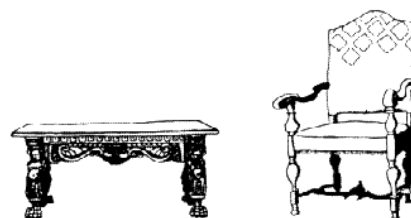
Obr. 10.5: Románsky nábytok

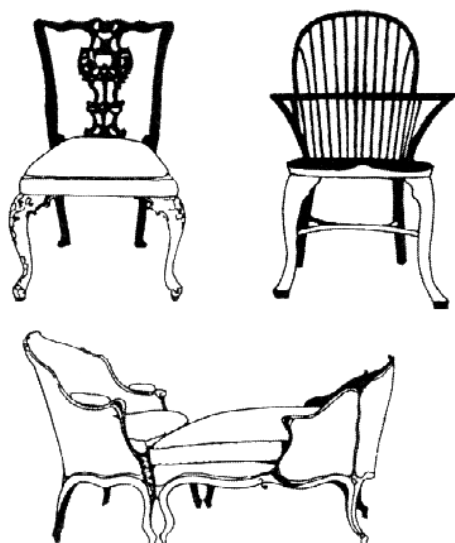
Obr. 10.6: Gotický nábytok

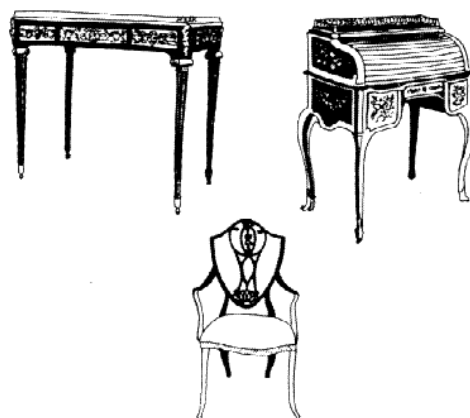
Obr. 10.7: Nábytok renesancie

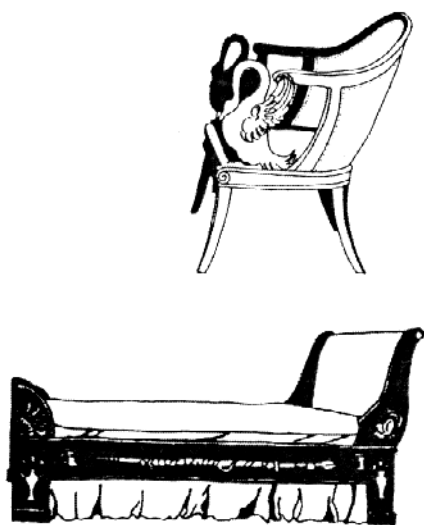
Obr. 10.8: Nábytok baroka

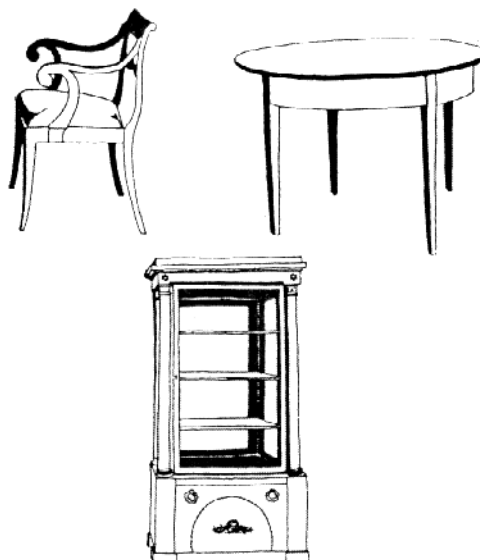
Obr. 10.9: Nábytok rokoka

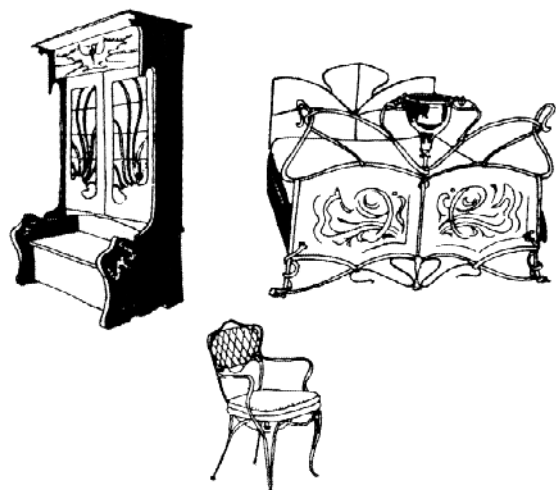
Obr. 10.10: Nábytok klasicizmu

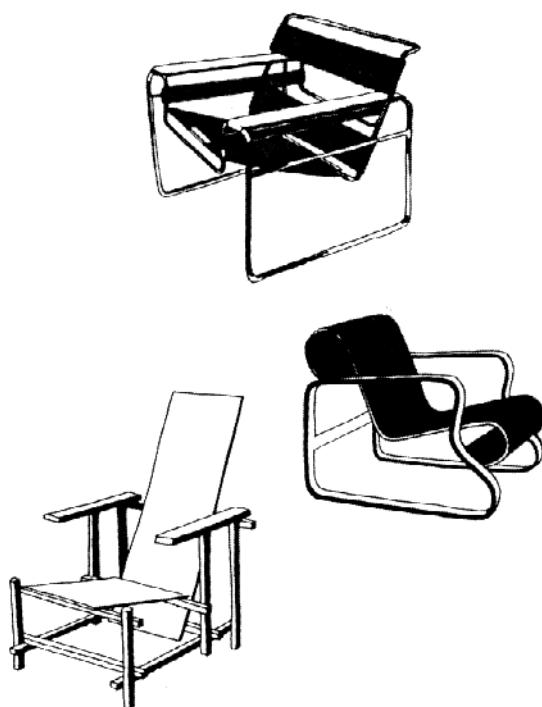
Obr. 10.11: Nábytok empíru

Obr. 10.12: Nábytok štýlu Biedermeier

Obr. 10.13: Secesný nábytok

Obr. 10.14: Funkcionalistický nábytok

? Otázky a úlohy

- Porovnajete nábytok vyrábaný v súčasnosti s nábytkom vyrábaným pred päťdesiatimi rokmi. Aké rozdiely v rozmeroch, vzhľade, materiálovom zložení a povrchovej úprave možno zistiť?